

Володимир Набоков

Дракон

(оповідання)

Він жив безвихідно в імлі глибокої печери, в самому серці скелястої гори, де вся його їжа складалася з кажанів, щурів і цвілі. Іноді, щоправда, до печери заглядали шукачі сталактитів, пронирливі мандрівники, — і це було смачно. Приємно також було згадати розбійника, який намагався врятуватися там від правосуддя, і двох собак, яких одного разу пустили туди, щоб перевірити, чи не наскрізний це хід через усю гірську стежку. Природа кругом була дика, на скелях там і сям лежав ніздрюватий сніг, холодним гуркотом гриміли водоспади. Вилупився він близько тисячі років тому, — і, мабуть, через те, що це трапилося дещо раптово, — величезне яйце розколов у бурхливу ніч удар блискавки, — дракон вийшов боягузливий і дурнуватий. Крім того, неабияк на нього вплинула смерть матері... Вона давно наводила жах на сусідні селища, харкала полум'ям, король гнівався, біля лігва її постійно нишпорили лицарі, яких вона розгризала, як горіхи. Але одного разу, коли, проковтнувши жирного королівського кухаря, вона заснула на зігрітій сонцем скелі, до неї підскакав сам великий Ганон у залізних латах, на вороному коні під срібною сіткою. Бідолаха спросоння злетіла на диби, спалахнувши вогнищами зелених і червоних горбів, — і лицар, наскочивши, встромив стрімкий спис у її гладенькі білі груди, вона звалилася, й негайно ж з рожевої рани виліз боком товстий кухар з її величезним серцем, що димилося, під пахвою.

Молодий дракон усе це бачив, сховавшись за скелю, і відтоді не міг без здригання думати про лицарів. Він пішов у глибину печери, нікуди звідти не визирав. Так минуло десять століть — двадцять драконячих років.

І раптом він став тужити нестерпно... Річ у тім, що несвіжа печерна їжа спричиняла найжорстокіші шлункові тривоги, гидке бурчання і біль. Дев'ять років він наважувався і на десятий рік зважився. Повільно й обережно, вбираючи й розправляючи кільця хвоста, він виліз зі своєї печери.

І одразу відчув: весна. Чорні скелі, омиті нещодавньою зливою, сяяли, у розливів гірського потоку кипіло сонце, у повітрі пахло дичиною. І дракон, широко роздуваючи запалені ніздрі, став спускатися в долину. При цьому його атласний, білий, як водяна лілія, живіт майже торкався землі, на роздутих зелених боках виступали багряні патьоки, і міцна луска переходила на спині в гостру пожежу — в хребет подвійних рдяних горбів, що зменшувалися до хвоста, який потужно й гнучко ворушився. Голова була гладенька, зеленувата, бульбашки вогняного слизу звисали з нижньої губи, м'якої й бородавчастої, — і велетенські лускаті лапи залишали глибокі сліди, зіркоподібні ями. Спустившись у долину, перше, що побачив він, був поїзд, що біжить уздовж скелястих скатів.

Дракон спершу зрадів, сприйнявши поїзд за родича, з яким можна погратися; до того ж він подумав, що під блискучою, твердою на вигляд роговиною криється ніжне м'ясо. Тож він пустився навздогін, гулко й сиро шльопав ступнями, але тільки-но хотів схопити останній вагон, як потяг влетів у тунель. Дракон зупинився, сунув голову в чорну нору, куди пішла здобич; пролізти було неможливо. Він разів зо два жарко чхнув у глибину, увібрав голову і, сівши на задні лапи, почав чекати — може, знову вибіжить. Прочекавши деякий час, він мотнув головою і вирушив далі. У цю мить із чорної нори вискочив поїзд, хитро блиснув склом і зник за поворот. Дракон ображено подивився через плече і, піднявши хвіст трубою, продовжував свій шлях.

Вечоріло. Над полями плив туман. Велетенського звіра, живу гору, бачили селяни, які поверталися додому, і, ошелешивши, застигли, — а в маленького автомобіля, що мчався шосе, з переляку луснули одразу всі чотири шини, і, підстрибнувши, він потрапив у канаву. Але дракон усе йшов і йшов, нічого не помічаючи; здалеку тягнуло гарячим запахом зосереджених людських натовпів — і туди-то він і прагнув. І ось на широкій синяві нічного неба вирости перед ним чорні фабричні труби, які стерегли велике фабричне місто.

Головними особами в цьому місті були двоє: власник тютюнової фірми "Диво" і власник тютюнової фірми "Великий шолом". Між ними горіла давня витончена ворожнеча, про яку можна було б написати цілу епічну поему. Суперничали вони в усьому: у строкатості реклам, у прийомах їхнього поширення, у цінах, у ставленні до робітників, — але ніхто не міг виразно сказати, на чиєму боці перевага.

Тієї знаменної ночі власник фірми "Диво" дуже пізно засидівся у себе в конторі. Поруч на столі лежав стос нових, щойно надрукованих реклам, які на світанку артільники мали розклеїти по місту.

Раптом у тиші ночі пролетів дзвінок, і за кілька миттєвостей увійшла худорлява бліда людина з бородавкою на кшталт будяка на правій щоці. Фабрикант його знав: це був утримувач зразкового шинку на околиці, спорудженого фірмою "Диво".

— Друга година, мій друже. Ваш прихід можу виправдати тільки подією нечуваної важливості.

— Так воно і є, — сказав шинкар спокійним голосом, хоча бородавка його стрибала. І він розповів таке.

Він випроваджував із шинку п'ятьох старих робітників, у лиск п'яних. Вийшовши на вулицю, вони, ймовірно, побачили щось вельми цікаве, бо всі розсміялися.

— О-го-го, — загуркотів голос одного з них. — Я, мабуть, випив зайвого, якщо бачу наяву гідру контрр...

Він не встиг докінчити. Нахлинув страшний, важкий шум, хтось крикнув, кабатчик виглянув. Чудовисько, що поблискувало в темряві, наче мокра гора, ковтало, закинувши морду, щось велике, від чого біляста шия його роздувалася переливчастими горбами; проковтнувши, воно облизнулося, хитнулося всім тілом і м'яко опустилося посеред вулиці.

— Я думаю, вона задрімала, — домовив шинкар, зупинивши пальцем бородавку, що стрибала.

Фабрикант встав. Натхненним золотим вогнем бризнули його міцні пломби. Поява живого дракона ніяких інших почуттів у ньому не збудила, окрім пристрасного бажання, яким він у всьому керувався: перемогти ворожу фірму.

— Еврика! — вигукнув він. — Ось що, дорогий друже, чи є ще свідки?

— Не думаю, — відповів шинкар. — Усі спали, і я вирішив нікого не будити і прямо пішов до вас. Щоб уникнути паніки.

Фабрикант надів капелюха.

— Чудово. Беріть ось це, — ні, не всю купу, — аркушів тридцять-сорок; і ось цю банку захопіть, так, — і пензлик теж. Так. Тепер ведіть мене.

Вони вийшли в темну ніч і незабаром дісталися тихої вулиці, в кінці якої, за словами шинкаря, лежало чудовисько. При світлі самотнього жовтого ліхтаря вони спершу побачили поліцейського, що стояв на голові серед бруківки. Згодом виявилось, що, здійснюючи свою нічну варту, він натрапив на дракона і так злякався, що перекинувся і

закам'янів. Фабрикант, людина рослий і сильний, як горила, поставив його прямо і притулив до ліхтарного стовпа; потім підійшов до дракона. Дракон спав, та й не дивно. Проковтнуті ним обличчя виявилися наскрізь просякнуті вином і соковито лопнули в нього в пащі. Хміль натще кинувся йому в голову, і, блаженно посміхнувшись, він опустив плівки повік. Лежав він на череві, підігнувши передні лапи, і світло ліхтаря вихоплювало блискучі дуги його подвійних горбів.

— Поставте драбинку, — сказав фабрикант кабатчику. — Я сам буду клеїти.

І, не поспішаючи, вибираючи рівні місця на слизьких, зелених боках чудовиська, він став мазати пензлем по лускатій шкірі і притискати до неї просторі аркуші реклам. Використавши всі аркуші, він значно потиснув руку сміливому шинкареві і, жуючи сигару, повернувся до себе додому.

Настав ранок, чудовий, весняний ранок, пом'якшений бузковою поволокою. І раптово на вулицях здійнявся веселий схвильований галас, задзвеніли двері, віконні рами, люди висипали на подвір'я, мішаючись із тими, що сміялися й прагнули кудись. Там, мляво шльопаючи асфальтом, простував дракон, зовсім як живий, весь обклеєний квітчастими рекламами. Одна з них навіть прилипла до його гладкого тімені. «Паліть тільки "Диво"», — тріумфували сині й пунцові літери реклам. «Хто не курить моїх цигарок — дурень». «Тютюн "Диво" перетворює повітря на мед». «Диво» — «Диво» «Диво»!

— Дійсно — диво! — сміявся натовп, — І як це влаштовано: машина чи люди?

Дракон почувався огидно після мимовільної пиятики. Від цього поганого вина його тепер нудило, у всьому тілі була слабкість, і про сніданок годі було й думати. До того ж ним тепер опанував гострий сором, болісна боязкість істоти, яка вперше потрапила в натовп. По совісті кажучи, йому дуже хотілося скоріше повернутися до себе в печеру, але це було б ще соромніше, — і тому він продовжував похмуро простувати через місто. Кілька людей з плакатами на спинах охороняли його від цікавих — від хлопчаків, які норovali пройти під його білий живіт, видертися на високий хребет, торкнутися морди. Грала музика, з усіх вікон витріщалися люди, позаду дракона гуськом їхали автомобілі, в одному з них сидів, розвалючись, фабрикант герой дня.

Дракон ішов, ні на кого не дивлячись, збентежений тими незрозумілими веселощами, які він викликав.

А у світлому кабінеті, по м'якому, як мох, килиму крокував взад і вперед, стискаючи кулаки, інший фабрикант — власник фірми "Великий шолом". Біля відкритого вікна, дивлячись на ходу, стояла його подруга, маленька канатна танцюристка.

— Це обурливо! — кричав фабрикант — літній лисий чоловік із сизими мішками в'ялої шкіри під очима. — Поліція мала б припинити таке неподобство... І коли він встиг змайструвати це опудало?

— Ральфе! — вигукнула раптом танцівниця, плеснувши в долоні. — Я знаю, що ти маєш зробити. У нас у цирку йде номер "Турнір", і ось...

Вона палким шепотом, витріщаючи підведені лялькові очі, розповіла йому свій план. Фабрикант просяяв. За мить він уже говорив телефоном із директором цирку.

— Так, — сказав фабрикант, повісивши слухавку. — Опудало-то з надутої гуми. Подивимося, що залишиться від нього, якщо ткнути його гарненько...

Дракон, тим часом, пройшов через міст, повз базар, повз готичний собор, що викликав у нього неприємні спогади, потім головним бульваром і переходив через широку площу, коли, розсікаючи натовп, назустріч йому раптово з'явився лицар. Лицар був у залізних латах, з опущеним забралом, з траурним пером на шоломі, і кінь його був

важкий, вороний, у срібній сітці. Зброєносці — жінки, вбрані пажами, — йшли поруч — на картинних нашвидкуруч зроблених стягах стояло: «Великий шолом», «Паліть тільки "Великий шолом"», «"Великий Шолом" перемагає всіх». Цирковий наїзник, який зображував лицаря, дав шпори коню і міцніше стиснув спис. Але кінь чомусь почав задкувати, бризкав піною, і раптом встав на диби і важко сів на задні ноги. Лицар впав на асфальт, так заgrimівши, немов викинули з вікна весь кухонний посуд. Але дракон не бачив цього. При першому русі лицаря він раптово зупинився, потім стрімко повернув, причому збив ударом хвоста двох допитливих стареньких бабусь, що стояли на балконі, — і, тиснучи людей, що розсипалися, кинувся навтьоки. Одним духом він вибіг із міста, помчав полями, видерся скелястими схилами і влетів у свою бездонну печеру. Там він впав горілиць, зігнувши лапи і показуючи темним склепінням своє атласисте, біле черево, що здригалось, глибоко зітхнув і, заплющивши здивовані очі, — помер.

1924

Уперше опубліковано: "Звезда" (Санкт-Петербург), 1999, № 4.

Переклад українською: А. Невідомий, 2023 р.